

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edini je moč«.

»EDINOST« z izhaja 2 krat na teden vsako sredo in soboto o poludne. Cena za vsoto z prilogo 7 el. za polu leta 3 gl. 50 kr., za četrt leta 1 gl. 75 kr. — Sama priloga 1 gl. 50 kr. za celo leto. — Posamezne številke se dobivajo pri opravištvu in v trstanih v Trstu po 50 kr., v Gorici in v Ajdovščini po 60 kr. — Narodna, reklamacije in inserate prejema Opravištvu, via Torretta, »Nava tiskarna«.

Vsi dopisi se pošiljajo Uredništvu »via Torretta« »Nuova Tipografia«; vsak mora biti frankiran. Rokopis brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Inserati (razne vrste naznanih in poslanec) se zaračunjuje po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglasih z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Združenje Trsta, Istre in Goriškega.

II.

Leta 1884 so iredentari torej sami sprožili misel združenja; ali ta pot, ko je »Politik« to ponavljala, kar prestrašili so se isti iredentari in njihova glasila »L'Indipendente«, kakor tudi drugi lahonski listi so kar naravnost protestovali proti vsakemu združenju vseh treh primorskih dežel.

Da ni bilo tržaškim Lahonom nikoli resnica na tem, da se Trst združi z drugima dvema sosednjima deželama, to smo mi uže pred 3. leti rekli. — Ali »Politik« to terja v interesu države, in vse kaže, da se ta misel tudi ozbiljno pretresava v krogih merodajnih državnikov.

Z avstrijskega stališča je stvar tudi popolnoma jasna, vsak pravi avstrijski državnik, ki le nekoliko pozna razmere Trsta in Istre, mora biti prepričan, da so sedanje razmere v Trstu in Istri uprav neznosne ter da se te deželi z vsakim letom bolj od-tujiti Avstriji, ako se stvari tako puste, kakoršnje so zdaj. Mi prav dobro umemo, zakaj tržaški Italijani, rudečini konservativni, in isterski Signori ne marajo za nikako združenje. Stranka, ki v Trstu gospoduje, čuti se tako prav dobro; njo ne kontro-luje nobeden, zato pa more dosti storiti in trošiti za slavno idejo, to je: za poitalijančevanje. Enako je z ono stranko v Istri, katera izključljivo gospodari v deželni odbor v Po-reču.

Tam se šentano malo brigajo za občne avstrijske interese; isterske ita-lijanske gospodi je sploh bolj znan Rim, bolj so jej pri srcu Benetke, nego pa Beč.

To dobro vedo tudi na Dunaji, in zato se je v zadnjem času pojavil tudi marsikateri oficijozni glas za radikalne spremembe v Istri. — Moj take pojave štejemo tudi nedavno izšlo obširno knjigo »Pola«, katero je gotovo pisal človek, ki je tudi dunajske vladni pobleže poznan. — Glavni smoter tej knjigi je, da se dokaže, da bi bilo za Istro in za Avstrijo boljše, da se mesto Pulj proglasi za glavno mesto Istre, ter da se tam koncentrujejo vse istrske oblasti, kakor deželni zbor, sedež škofa, vojaštva, potem srednje šole itl.

Nekatere spremembe so torej želja odločilnih vladnih krogov, in ako ne poprej, zgotove se te spremembe morda čez par let, ko bode vse pri-pravljeno za odpravo proste luke tržaške. — Da tako ne more več dolgo ostati, to nam kažejo uže mnoga zna-menja in pa neka apatija, ki se je lotila tistih krogov na Primorskem, na katere se je sicer vlada zanašala in tudi mogla zanašati.

Kar se pa tiče združenja samega, smo mi uže večkrat dokazali, da bi Slovani mogli v skupnem deželni zboru doseči večino, da je vlada le količkaj prijazna Slovanom. Mi nismo iznajdniki novih političnih sistemov in tudi vemo, da je Napoleonova Ili-rija zgodovinskega pomena, in da združenje Slovencev v eno samo ad-ministrativno grupo tudi ni še le nova želja in nov program, mi namreč hranimo v spominu uže prvo enako prošnjo od leta 1860, ki se je pod-pisovalo po vsem Slovenskem; pri vsem tem pa si upamo trditi, da združenje Primorskih treh dežel nema pravega zgodovinskega temelja in da bi tudi ne odgovarjala popolnoma željam in tež-njam nas Slovencev v obče; pri vsem tem pa bi mi Slovenci tudi tej manjšej

skupini, ki se niti od daleč ne more imenovati Ilirija, najbrže ne nasproto-vali, in to posebno iz uzroka, ker v tem vidimo boljše zavarovan državni interes ter tudi neko zboljšanje v gmotnem obziru, kajti v dobrem in trdnem obstanku Avstrije vidimo mi Slovenci še najboljše zavarovan tudi naš obstanek, akoprem se moramo uprav z veliko težavo boriti za svoje pravice.

Naj bi za zdaj obveljalo vsaj to manjše združenje; morda kasneje bi se moglo izvršiti tudi večje združenje, h kateremu bodo morda kedaj silili tudi ekonomični obziri.

Da bi se le enkrat v obče rešilo narodnostno prašanje in dogotovila neka norodna postava, vsled katere ne more nobena narodna večina v narodnih zadevah preglasovati manj-sine drugih narodnosti, potem bi se moglo tudi prašanje novih administra-tivnih grup lahko rešiti. — Naj si bode stvar kakor hoče, mi menimo, da bi mogli Slovenci biti zadovoljni, ako bi vlada v resnici to nameravala, kar je dala »Politik« po nekakem razumeti; združenje vseh treh pri-morskih dežel v eno samo z enim samim deželnim zborom bi bilo v mnogih obzirih veliko boljše, nego je sedanje stanje, ki je uže skoro ne-znosno, kar kaže strašna tišina in nevolja, ki vlada ne le mej Slo-venci, temuč tudi mej nekaterimi Italijani, ki vendar še pošteno mislijo z Avstrijo.

Sedanjest Trsta.

(Dalje.)

Ako Trst promatramo iz političnega stališča, nabajamo v njem dve skrajni stranki — liberalno ali napadno in konservativno, strogo lahonsko in zmerno avstrijsko, ali takozvano patriotsko stranko; prva je na

krmilu ter prevladuje v deželni in me-stnem zboru, se zadnje nekoliko simpatizuje tudi tu živeči Slovenci in Slovani, zvesti starej Avstriji.

Koliko krivic se godi pri tej vladi, ne bomo tu ponavljali, kajti stara in dobro znana resnica je, da liberalna lahonska, ki sedaj tu prevladuje, postopa skrajno in jako krivično z drugo vladi zvesto stranko.

Istina je, da ona škili čez mejo ter se nadeja rešitve od bližnjega kralj-stva v tem, ko druga patriotska manjšina sladko spi na nepridobljenih lavorih ter pušča, da nemirni nasprotniki vodo kalé ter jo na svoj mlin obračajo. — Kakih čutov so navdahnjeni in kako politiko ti-rijo pristaši lahonske stranke, kažejo nam vse ustanove od njih vzdrževane in vla-dane; to pričajo listi, od njih uređovani in izdajani; Avstriji nasprotnih čutov so navdana vsa lahonska društva in korp-oracije; mladež njihova rova in ščuje proti državi, v kojoj živi in zaslužka ima, in sploh: vse, kar po lahonstvu diši, polno je tudi nasprotja proti Avstriji.

In vendar avstrijska država trpi na krmilu ta tako nevarni element in pri tem na noge stopa slovenskemu, popolnoma jej zvestemu na obalah adrijskega morja! — Marsikdo bi jej v svojih mislih lahko očital nebržnost; kako to, da pri vseh izgrediv, hujskanju in poučilih neredih, ki so bili pred leti na dnevnem ređu — lahonstvo vendar še večji greben ima?

Leta 1882, ko so se v Trstu godile stvari, ki so delale in še danes dela-jo nečast temu od nekaj »najzvestej-šemu« mestu, trdili so razni časniki, da bode v Trstu uvedena drugačija, bolj stroga vlada; da na mesto municipia na-stopi poseben vladin komisar; a pri vsem tem smo še sedaj na istem, in celo na slabšem stališču. Stranka, ki je tedaj bila izgrediv kriva ter jih celo zagovarjala, sedaj je v velikej večini na krmilu ter po-stopu prav tiransko proti Slovanom, ki živijo tu v zdatnem številu. — In kdo je kriv teh slabih razmer? — Več stvari je, koje bi lahko in opravičeno kot vzroke tega slabega stanja naveli; ali govorimo samo o nekaterih, ki so nam uprav na mislih.

Ni umestno vso krivdo zvrčati na vlado in njej očitati netaktnost in preve-liko tolerancijo z lahonsko stranko; ne-koliko krivi smo tudi mi, da se nam v političnem obziru tako slabo godi.

Dober ali slab izid volitev odloči tu pri nas tudi dobro ali slabo stanje na-roda; izid volitev pa je odvisen od večje ali manje korupcijske moči, ki se nabaja

hčerka ob devetih za jutro materi zemlji izroči. Deveta odbije. Gospod župnik s cerkvenikom pride in odmoli svoje mo-litve. Uže hočejo pogrebi krsto zadeti in mlo mi hčerko odnesti, a Raven se še ni vrnil.

Gospoda župnika poprosim, naj bi še nekoliko počakali, da bi Raven prišel. Prav rad mi stori to ljubav, a zastonj smo čakali pol ure. Ker Toneta še zmeraj ni bilo, nisem si upala več zadržavati gospoda župnika v izvršitvi njegovih dolžnosti. Žalilo me je, da je nezvetnež nesrečnej mojej Ivanki še zadnje čast odrekel.

Uže je odmolil gospod župnik svoje molitvice pri grobu, uže so hoteli pogrebi krsto v grob spustiti, ko nekdo v bližini obupno zavpilje: »Počakajte! Počakajte!« Bil je Tone Raven. Oddalil se je bil zju-traj od doma, kajti strpeti ni mogel tam, kjer je provzročil toliko nezdod. Hotel se je nekoliko razvedriti, a ni mu bilo mo-goče. Zadnje njene besede: »Ti si kriv, rojile so mu po glavi in so ga vznemirjale. Spomnil se je, kako ga je zmiraj ljubila, a kako da je on njeno ljubezen povračal. Sklenol je, še enkrat jo videti. Ves spehan je prisiphal še o pravem času na pokopališče. Stisnil je nekemu pogrebcev nekaj denarja v roke, prosil je mlo, naj bi mu krsto odkrili.

Z veseljem so ustregli pogrebci nje-govim željam nadejaje se še kacega daru. Pokleknil je h krsti, poljubil še enkrat zapeljano in padel v nezavest. — — —

PODLISTEK.

Sestra Anica.

Slika z bosenskega bojišča: podomačil Janko Leban-Gradimir.

Vojak po bitvi tam leži.
Iz srca gorka vre mu kri,
Oj mlada kri, oj mlad junak,
Objemlje že te smrtni mraki
Dovnel.

Vojaški ambulančen vlak družbe »ru-dečega križa« je drdral neprenehoma svo-jemu cilju naproti: na bosensko bojišče, kjer je čakalo na stotine ranjenih vojakov zdravniške pomoči. Bilo je uže pozno po-noči. Vse je v vozu počivalo, le mlada krasna deklica ne v obleki strežajke z vštitim rudečim križem na rokavu. Bila je to sestra Anica. Mlada samaritanka je ležala na svojem počivalniku ter v misli vsa vtopljena zrla proti stropu železno-cestnega voza, kakor da bi jej tam mimo plavale slike minolih dnij. Na krasnem njenem obrazku je bilo brati, da jej srce razriva veliko gorje. In v istini, tožne so bile misli, ki so se podile jej po glavi. Spominjala se je neke danje svoje sreče, katerej se mora zdaj, prevarana deklica, na veke odpovedati. . . .

Anica Pogačnik-ova je bila sirota vojaškega zdravnika. Živeli sti z materjo prav skromno ob majhnej penziji ter ob obrestih nezatnega premoženja. V Brnu, kjer se je bila rodila, preživela je Anica prva svoja mladostna leta. Po smrti oče-tovej je bila svoje matere edina sreča.

Tako je Anica vzrasla ter se razvčela v prekrasno devo, ki je očarovalo marsi-koje možko srce. A ona si v svojej sa-motnosti in nedolžnosti niti ni bila svesta, kako upliva njena lepota. Vender je imelo priti k malu drugače.

Anica je imela dvalindvajset let, ko obišče prvičrat v svojem življenji majhen ples. Višji lajtnant tedanje mestne posadke, Srečko Kojanovič, mož finih maner in lepe vnanjosti, bil je takoj ves mrtev na Anico; tako ga je očarovala lepota in ljubezni-vost njenal H tro se Anici da predstaviti in preplesal je z njo ves večer.

Deklica si je morala priznati, da se še nikoli ni tako dobro razveseljevala. A uže drugi dan je bila vsa spremenjena. Njeno srce je bilo uneto za lepega čast-nika, kateri si je bil tudi izprosil dovoje-nje, da sme njo in njeno mater odsehdob obiskovati na njihovem domu.

Stojanovič je zahajal odslej vsak dan v hišo k ženskama, in k malu je lepej Anici odkril svojo ljubezen. Kako ne bi? Saj je bil prepričan, da brez Anice ne more živeti in zato jej razodene, da jo hoče poročiti, da le postane stotnik. Tega se je nadjal v jednem letu. Anica je bila najsrečnejša bitje na svetu. Trije meseci jej le k malu minejo, ko jo iznenadi Sto-ijanovič z novico, da je njegov polk pre-stavljen v Pesto. Prisegovaje si večno zve-stobo, ločil se je mladi častnik od svoje zaročnice. Ločitev ta je prizadejala de-klici prvo bitkost, kajti smrt očetova se Anici ni zdela tako bitka, ker je bila ta-krat še majhen otrok.

(Dalje prib.)

»Ti si kriv . . . !«

Spisal Fran Št. Andrežki.

(Konec)

Ivanki je prihajalo zmeraj slabše. Nezvestnika je gauolo vendar njeno žalo-stno stanje. Prišel je, a prepozno, da bi jo izpulli smrti iz naročja, kajti malo ur pozneje se je poslovila od solzne doline in se preselila v kraj, kjer ne bode več trpela. Ko je stopal on po stopnicah, dvi-gnola se je še enkrat, kakor da bi bila čutila, da je prišel oni, kojega je toliko ljubila, kojega je tako željno pričakovala. Pri njegovem vstopu zaklikne: »Prelju-bljeni »Ti si kriv . . . !« in omahne zopet v postelj. On sede k njenej postelji, gleda jo nepremično, kliče jo po imenu, a ona ga ne sliši. Trdo srce njegovo se omeči. Zjoče se in kesa, da je kaj takega storil. Poljublja jo in prosi odpuščenja. Ob devetih zvečer ozre se ona še enkrat vanj, izgovori te — le besede: »Ti si kriv . . . !« a dalje ne more, njen obraz se nasmehe in ni je bilo več! Sad prve ljubezni, mala Ivanka, zajoče, kakor da bi čutila izgubo, koja jo je zadela. — — —

Žalostno je zapel prihodnjega jutra mrt-vaški zvon oznanovaje, da je zopet eden rešen zemejskih muk in da se vtrujen vrača k milemu svojem stvarniku.

Dan pogreba napoči. Na vse zgodaj odide Tone Raven, ne da bi mi povejal, kam gre, ali kedaj se zopet vrne.

Določeno je bilo, da se premija ml

